

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p. w. ŚW. MAŁGORZATY

2. Czas powstania
poł. XIV w.,
1685, 1794

3. Miejscowość

STARA ŁOMNICA

4. Adres

57-521 Stara Łomnica

nr hipoteczny nr działki geodezyjnej 152/1

5. Przynależność administracyjna

województwo wałbrzyskie

gmina Bystrzyca Kłodzka

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Lomnitz (1316), Lomenicz (1404), Alt
Lomnitz (1656) Lomnitz Alt (1765-
1945)

7. Przynależność administracyjna przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Bystrzyca Kłodzka

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzymskokatolicka p.w. św.
Małgorzaty, 57-521 Stara Łomnica 65

9. Użytkownik i jego adres

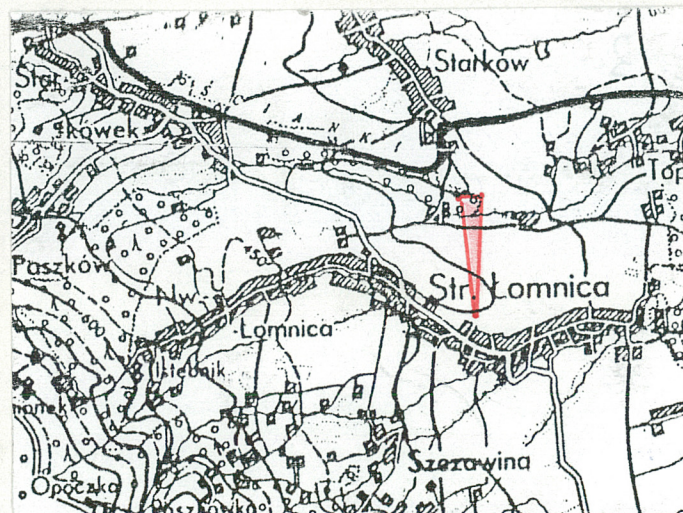
Parafia rzymskokatolicka p.w. św.
Małgorzaty, 57-521 Stara Łomnica 65

10. Rejestr zabytków

158/

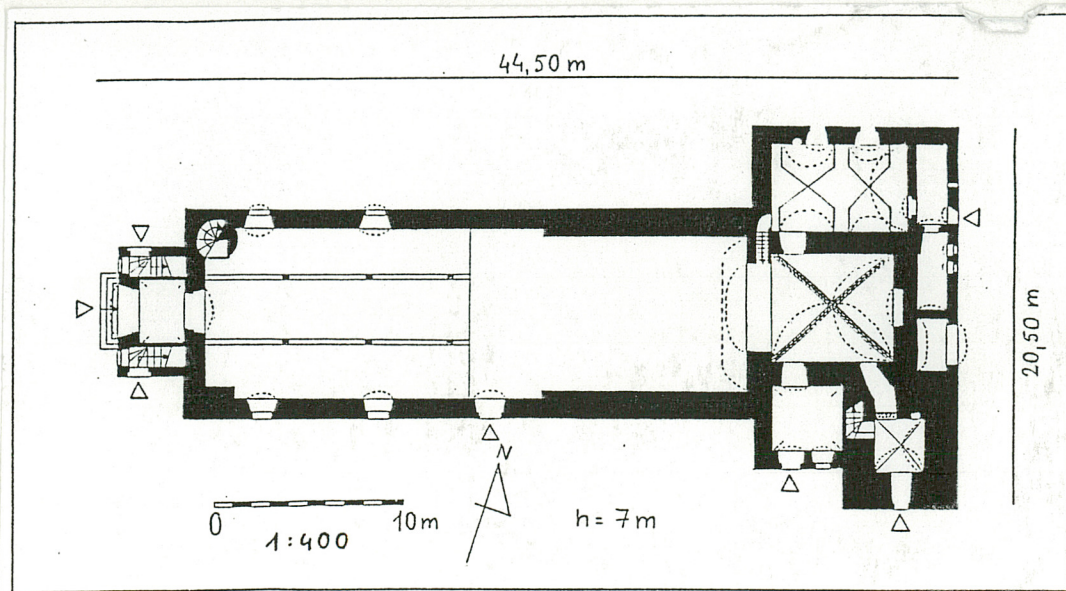
Nr 874

data 05.05.1971

1.

2.

Historia

Skrócone dzieje wsi i historia parafii — patrz: karta zespołu kościelnego w Starej Łomnicy.

Gotycki, murowany, niewielki kościół parafialny p.w. św. Małgorzaty wzniesiony został ok. poł. XIV w. jako niewielka budowla z kwadratowym w rzucie, prosto zamkniętym, jednoprzęsłowym prezbiterium i z krótkim korpu-sem nawowym na planie zbliżonym do kwadratu (il. 2,4). Ten typ rzutu znany w romańskiej architekturze sakralnej w XI oraz XII w. rozpowszechniony był na Śląsku w XIII w. i w 1 poł. XIV stulecia. Występował także w sakralnej architekturze Ziemi Kłodzkiej. Można przypuszczać, że prezbiterium nakryte było początkowo gotyckim sklepieniem krzyżowo-żebrowym z wydatnymi, nisko schodzącymi żebrami. Później, w 2 poł. XIV w. lub w 4 ćw. XV stulecia dobudowano do prezbiterium wieżę. Otwór wejściowy pomiędzy nią a prezbiterium ujęto dwuramiennym, gotyckim portalem pochodzącym zapewne z 4 ćw. XV w (il. 27). Mógłby on datować wieżę, o ile nie jest elementem wtórnym, wmontowanym później. W elewacjach wieży przepruto też małe, ostrołuczne okienka, z których zachowało się do dziś jedno (il. 36). Wieżę usytuowano przy kościele w dość nietypowy sposób, bo asymetrycznie i przy prezbiterium. Było to rozwiązanie rzadkie, ale znane i stosowane w architekturze romańskiej oraz wczesnogotyckiej i to zarówno w wiodących stylistycznie kościołach miejskich, jak i w będących ich dalekim refleksem kościołach wiejskich.

Z tego gotyckiego kościoła zachowały się do dziś mury prezbiterium, nawy i wieży, włączone w obecną budowlę, gruntownie przebudowaną około r. 1685, utrzymaną w stylu wczesnego baroku. Architekt prowadzący przebudowę świątyni zależny był od potrzeb parafii, topografii terenu oraz układu starego kościoła. Musiał też wziąć pod uwagę konieczność uzyskania miejsca nie tylko dla licznych wiernych z ludnej Starej Łomnicy, ale i z okolicznych wsi. Dlatego też zachował dawną, tradycyjną koncepcję salowego korpusu nawowego (z wbudowanym chórem muzycznym). Znacznie wydłużył nawę (o 610 stóp), w związku z czym stała się nieproporcjonalnie długa i wąska (il. 2, 28). Budowniczcy ujednolicił też bryłę kościoła, zadbał o regularność wystroju elewacji oraz zmodernizował wystrój wnętrza kościoła. Tak więc przebudowano krzyżowo-żebrowe sklepienie prezbiterium nadając ścianom tarczowym zarys półkolisty oraz kryjąc gotyckie sklepienne żebra w sztukatorskich wałkach (il. 21). Nawa z wysoko umieszczonymi oknami otrzymała spłaszczone przekrycie w formie stropu z dwiema fasetami. Przebudowano wieżę podwyższając ją i kształtując jej górny człon jako ośmioboczny.

Sytuacja

Patrz — karta zespołu kościelnego.

Materiał, konstrukcja, technika

Ściany.

Murowane z kamienia i cegły, tynkowane. Latarnia wieży wykonana z drewna. Wystrój elewacji zrealizowany w tynku. Gzymsy ceglane, tynkowane, nieliczne elementy kamienne, takie jak okienne obramienia i portale (il. 10, 14–15). Dolne partie ścian prezbiterium osłonięte współczesną, drewnianą boazerią. Konstrukcję drewnianego chóru muzycznego tworzą odeskowane obustronnie belki umocowane w ścianach nawy i wzmocnione dodatkowo dwoma podciągami. Podciąg te podparto dwoma rzędami drewnianych słupów. Ich cokoły osłonięto współczesną, drewnianą boazerią. Spód chóru obito płytami z dykty i ozdobiono listwami tworzącymi podział kasetonowy. Chór muzyczny otrzymał jednolitą, pełną, drewnianą balustradę (il. 28, 34–35). Na podłodze chóru muzycznego umocowano konstrukcję dwóch amfiteatralnych podstaw dla ławek. Tworzą ją rzędy drewnianych słupów i spoczywające na nich belki.

Sklepienia i stropy.

Prezbiterium nakryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym z półkolistymi ścianami tarczowymi (il. 21). Nawa osłonięta drewnianym stropem z sufitem, przechodzącym w dwie fasety założone wzdłuż ścian okiennych i wykonane być może z otynkowanych desek (il. 20). W przyziemiu wieży sklepienie krzyżowe (il. 38). W zakrystii kolebkowe z parami podciętych lunet (il. 39). Przejście z prezbiterium do wieży nakryto nieregularnymi fragmentami sklepienia odcinkowego, a przybudówki przy prezbiterium i zakrystii — sklepieniami odcinkowymi. Wnęka kapliczna na tyłach prezbiterium otrzymała drewniane sklepienie kolebkowe o łuku koszowym. Ponadto pod połącią dachu wysuniętą nad północno-zachodnią elewacją prezbiterium umieszczono drewniane sklepienie kolebkowe o łuku ćwierćkolistym (il. 17). Podobne, ale murowane sklepienie kolebkowe umieszczono nad tunelowymi schodami z wieży do oratorium. Kruchta przed fasadą oraz wnętrze w przyziemiu kruchty w dwukondygnacyjowej przybudówce z oratorium nakryte drewnianymi stropami z fasetami. Oratorium na piętrze przybudówki osłonięte drewnianym stropem z sufitem.

<p>14. Kubatura</p> <p>2277 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>504 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kościół</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Ok. 1966 r. przeprowadzono remont kapitalny budynku, zrealizowany przez lokalnych rzemieślników. Brak dokumentacji prac remontowych. Wykonano wówczas nowe pokrycie dachowe, nowy wystrój elewacji (z uwzględnieniem dawnego). Odnowiono wnętrze. Wykonano nowe posadzki w prezbiterium i nawie, drewniane boazerie w prezbiterium, przemaalowano polichromie na sklepieniu prezbiterium oraz na stropie nawy, częściowo je barbaryzując. Pobieleno sztukateryjne obramienia łuku tęczowego i nisz okiennych. Oczyszczono podciagi i słupy chóru muzycznego malując je bezbarwnym lakierem. Podbito spód chóru dyktą i ozdobiono drewnianymi listewkami, tworzącymi podział kasetonowy. W latach 1963–1973 naprawiono pokrycie dachowe, odnowiono wnętrza, naprawiono posadzki, wymieniono ławki. W 1975 r. wykonano nowe pokrycie dachu z blachy cynkowej.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcja dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty — w stanie dobrym Ściany prezbiterium, nawy i przybudówek — w stanie dobrym. Sklepienia i stropy — w stanie dobrym. Konstrukcja drewnianego chóru muzycznego oraz balustrada chóru — w stanie dobrym. Konstrukcja więźby dachowej nad prezbiterium i nawą — w stanie dobrym. Pokrycia dachowe nad prezbiterium, nawą, przybudówkami i kruchtami — szczelne. Wyposażenie — w stanie dobrym. Instalacje — w stanie dobrym.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Ochronie konserwatorskiej podlega dyspozycja przestrzenna kościoła, jego bryła, wystrój wnętrz i wystrój elewacji. Obecnie generalnego odnowienia wymaga wieża, której konstrukcję należy wzmocnić.</p> <p>Przy kolejnym remoncie kapitalnym należy pokryć elewacje tynkiem szlachetnym z zaakcentowaniem występowania podziału ramowego i obramień okiennych przed lico elewacji. Odczyścić z pobiałą sztukateryjne obramienia łuku tęczowego oraz nisz okiennych. Należy również przeprowadzić renowację polichromii wraz z przemaalowaniem zbarbaryzowanych współcześnie malowideł. Nową polichromię trzeba upodobnić stylistycznie do istniejącej. Renowację powinien przeprowadzić artysta malarz. Konserwacji należy poddać drewniany chór muzyczny, stylową stolarkę drzwiową oraz kamieniarę. Wszystkie planowane prace remontowo-konserwatorskie muszą być konsultowane z WKZ w Wałbrzychu.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Iwona Rybka-Ceglecka, XI. 1997

plany, rysunki Iwona Rybka-Ceglecka, XI. 1997

zdjęcia fotograficzne Iwona Rybka-Ceglecka, IV, IX. 1997

miejsce przechowywania negatywów — u autora zdjęć

22. Bibliografia

Bach A., *Urkundliche Kirchen-Geschichte der Grafschaft Glatz*, Breslau 1841, s. 436–438

Berger A., *Eine Übersicht über die Pfarreien und Kuratien der Grafschaft Glatz betreffend die Zeit von 1841–1946*, Kirchlengen, Kreis Herford 1961, mps, s. 4.

Eysymontt K., *Studium historyczno-architektoniczne zespołu zabytkowego wsi Stara i Nowa Łomnica* (woj. Wałbrzych), PKZ Wrocław 1986, s. 37–40.

Knötel P., *Die Dorfkirchen der Grafschaft Glatz*, Die Grafschaft Glatz, 18, 1923, s. 23.
Kunst und Denkmalpflege. 2 Veröffentlichung Niederschlesien, Breslau-Lissa 1939, s. 234.

Lutsch H., *Verzeichniss der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien, Die Kunstdenkmäler der Landkreise des Reg.- Bezirks Breslau*, Breslau 1889, Bd. II, s. 63
C.d. wkładka nr 3

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Kościół przedstawiono na obrazie olejnym z 1776 r. znajdującym się na plebanii w Starej Łomnicy, patrz — karta zespołu kościelnego w Starej Łomnicy

27. Załączniki

Wkładki do kart ewidencyjnych -szt. 7

1. Miejscowość, gmina, województwo S T A R A Ł O M N I C A gm. Bystrzyca Kłodzka woj. wałbrzyskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p. w. ŚW. MAŁGO- RZATY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C. d. tekstu rubryki 12 Historia i 13 Opis.
--	--	---

c.d. rubryki nr 12 Historia

Przekształcono również sklepienie przyziemia wieży, lub wzniesiono nowe sklepienie w miejscu drewnianego stropu, o ile wcześniej on tam istniał (il. 38). Przebudowano również niektóre stare okna wieży (il. 8, 11, 36, 37). Wieża otrzymała także nowy cebulasty hełm. Wzniesiono nową zakrystię oraz dwukondygnacyjną przybudówkę z oratorium usytuowaną między wieżą a prezbiterium (il. 9, 10, 39).

Wczesnobarokowy detal architektoniczny stosowany bardzo oszczędnie ograniczony został do sztukateryjnej dekoracji sklepiennych żeber (podobnej do tej wykonanej w 1658 r. przy modernizacji kościoła w Gorzanowie), do sztukaterii na stropie nawy oraz do portali i obramień okiennych, w tym czterouszakowych (il. 10, 13, 15, 21–23, 25–26, 32–33, 40). W kształtowaniu sztukaterii użyto następujących motywów zdobniczych: liścia akantu, jajownika, astragala oraz kartusza. Wszystko to przemawia za udziałem w modernizacji kościoła północnowłoskich budowniczych, których mógł użyć patron tutejszego kościoła, hrabia Herberstein z Gorzanowa. Są nawet sugestie (Bach), że przy przebudowie łomnickiego kościoła czynny był Jacopo Carove.

Z rozwiązań typowych dla środowiska północnowłoskich budowniczych architekt prowadzący przebudowę łomnickiego kościoła wykorzystał np. okna termalne, ramowy podział elewacji, rodzaje sklepień oraz opisany powyżej detal architektoniczny. Wszystkie te rozwiązania te miały oczywiście bardziej powszechny i obiegowy charakter, z wyjątkiem może rzadziej stosowanych obramień okiennych z czterema uszakami. Inną genezę ma koncepcja wieży kościoła, zestawiona z dolnego, czworobocznego członu i górnego, ośmiobocznego. Jest ona przykładem przejścia i przetworzenia przez północnowłoskich architektów rozwiązania znanego już w gotyckiej architekturze krajów niemieckojęzycznych. Ten też sposób kształtowania wieży rozpowszechnił się później, choć w różnych odmianach w architekturze wiejskich, barokowych kościołów Kłodzki. Za wyraz nawiązania do gotyku można też uznać pozostawienie żeber sklepienia prezbiterium lub też zbudowanie nowego sklepienia na wzór starego, gotyckiego. Północnowłoscy budowniczowie kontynuowali również inny jeszcze lokalny zwyczaj budowlany wprowadzony przez luterzańską szlachtę, polegający na umieszczaniu nad zakrystiami i przy prezbiteriach oratoriów, czyli

wnętrz umożliwiających odizolowanie w czasie nabożeństw właścicieli dóbr od ich poddanych. W dobie baroku przybudówki z oratoriami uzyskiwały, jak np. w Starej Łomnicy formy architektonicznie ujednolicone i komponowane.

Obecny, bardzo prosty, drewniany chór muzyczny pochodzi zapewne z późniejszych czasów, z XVIII, lub z XIX w. Nie można bowiem wykluczyć, że drewniane elementy współtworzące architekturę wnętrza nawy mogły być wymieniane (il. 34–35). Na obrazie z 1776 r. przedstawiono kościół odpowiadający wyglądem obecnemu, z tym że kruchta przed fasadą była drewniana (patrz — karta zespołu kościelnego — ikonografia). Kolejna modernizacja kościoła nastąpiła w r. 1794, ale miała chyba ograniczony zakres. W latach 1814–1816 wyremontowano kościelną wieżę, co zapisano w inskrypcji na portrecie proboszcza J. Vogla, wykonanym w 1816 r. i przechowywanym na plebanii. Na portrecie tym przedstawiono także wieżę, krytą barwionym na czerwono gontem. W 1 poł. XIX w. okna nawy i prezbiterium otrzymały neogotycką stolarkę (il. 33). Zapewne także w XIX stuleciu powstały przybudówki przylegające do prezbiterium i zakrystii, a w czasach proboszcza Maximiliana Kropfa (1912–1932) kościół otrzymał nowy wystrój malarski, nawiązujący stylistycznie do wczesnego baroku, nowe dzwony i organy. Natomiast w okresie administrowania jego następcy Franza Patzelta (1932–1946) zbudowano kruchtę przed fasadą kościoła. W 1935 r. odnowiono płyty nagrobne wmurowne w ściany kościoła. Poza tym świątynię remontowano jeszcze w latach 1957, 1969 i 1975.

c.d. rubryki nr 13 Opis

Wieżba dachowa i pokrycie dachu.

Nad prezbiterium i nawą jednolita, krokwiowo-jętkowa, dwukondygnacyjowa. Wiązary złożone m.in. z krokwi i z par jętek. Dolne jętki oparte na trzech rzędach słupów z zastrzałami i na płatwiach. Nad środkowym rzędem słupów umieszczono drugi ich rząd wspierający górne jętki. Dodatkowe wzmocnienie konstrukcji drugiej kondygnacji wiązarów stanowią duże zastrzały łączące krokwie z rzędem słupów. Do dolnych partii krokwi przymocowano przysuwnice (koniki). Hełm wieży o konstrukcji dachu wieżowego z krążynami. Nad kruchtą przy fasadzie i nad dwukondygnacyjową przybudówką przy prezbiterium oraz nad innymi dobudówkami — zapewne dachy krokwiowe.

Dachy prezbiterium, nawy oraz krucht kryte dawniej gontem, później łupkiem, obecnie pokryte blachą. Hełm wieży również kryty blachą.

Posadzki, podłogi.

W prezbiterium częściowo posadzka z płyt kamiennych, a częściowo ceramiczna z drobnej kostki i ze znormalizowanych, współczesnych płytek ceramicznych. W nawie i w kruchcie nowe posadzki z lastriko. W zakrystii i w wnętrzu w przyziemiu dwukondygnacyjowej przybudówki przy prezbiterium posadzki kamienne. W lokalnościach przy zakrystii i prezbiterium, w przejściu z prezbiterium do wieży oraz w przyziemiu wieży posadzki kamienne i ceglane. Podłogi chóru muzycznego oraz oratorium drewniane.

Schody i balustrady.

Schody wewnętrzne na chór muzyczny, umieszczone w narożniku nawy, kręcone, kamienne, umocowane na kamiennym słupie. Schody z kruchtą przed fasadą prowadzące na chór muzyczny zabiegowe, drewniane, policzkowe, wsuwane z prostymi poręczami przymocowanymi do ścian. Schody z dolnego poziomu chóru na górny jednobiegowe, drewniane, drabiniaste. Schody z chóru muzycznego na strych, jednobiegowe, murowane z cegły, obłożone deskami. Schody w wieży do oratorium przy prezbiterium wyprute w grubości muru wieży, tunelowe, nakryte półkolebką, zabiegowe, murowane z cegły, ze stopniami obłożonymi deskami. Podobne schody, jednobiegowe, wiodące na ambonę, wyprute w grubości muru łuku tęczowego.

Balustrada chóru muzycznego drewniana, wykonana z desek umieszczonych

w ramach drewnianej kratownicy, tynkowana, polichromowana (il. 34).

Okna i otwory.

Węgry i nadproża okien i otworów wejściowych murowane. Nisze okienne jednostronnie, rozglifione od wewnątrz, prostokątne oraz zamknięte łukami pełnymi.

Rzut

Wyodrębnione prezbiterium, mające tą samą wysokość co nawa założone na planie kwadratu i zamknięte prosto. Otwiera się ku salowej nawie wzniesionej na planie prostokąta, wydłużonej i nakrytej dwuspadowym dachem łączącym się z dachem prezbiterium (il. 1, 14). W nawę wbudowano głęboki chór muzyczny (il. 2, 34). Wieżę zbudowaną na planie kwadratu dostawiono do południowego muru obwodowego prezbiterium. Od północy prezbiterium sąsiaduje z zakrystią (na rzucie wydłużonego prostokąta), a od południa — z przybudówką (z kruchtą w przyziemiu i oratorium na piętrze), wzniesioną na planie kwadratu. Przybudówka ta przylega także do wieży (il. 9–10, 13). Prezbiterium obudowano też od wschodu wznosząc tu wydłużoną, prostokątną w rzucie dobudówkę, wypełnioną trzema lokalnościami. Drugą kruchtę usytuowano przed fasadą kościoła. Zbudowano ją na planie prostokąta i wypełniono symetrycznie usytuowanymi schodami wiodącymi na chór muzyczny.

Typ przestrzenny kościoła i jego bryła

Orientowany kościół jest budowlą salową z wyodrębnionym prezbiterium sąsiadującym z wieżą i obudowanym przybudówkami (il. 2). Korpus wzbogacono dodatkowo kruchtą.

Prezbiterium nakryte jest trójspadowym dachem, a wydłużona, salowa nawa — dwuspadowym dachem łączącym się z dachem prezbiterium (il. 1, 6, 14, 17). Dolna część pięciokondygnacyjowej wieży sąsiadującej z prezbiterium jest czworoboczna, a górna, ośmioboczna, wyższa i smuklejsza. Wieżę nakrywa hełm z latarnią. Od wschodu, północy i południa prezbiterium otoczono dobudówkami. Są to jednokondygnacyjne zakrystia (nakryta spłaszczonym dachem dwupołaciowym) i dobudówka wschodnia z dachem pulpitowym oraz dwukondygnacyjowa przybudówka z oratorium na piętrze nakryta dwupołaciowym dachem łączącym się z dachem prezbiterium (il. 9–10, 13).

Przed fasadą nawy wznosi się jednokondygnacyjowa kruchta osłonięta spłaszczonym dachem trójspadowym, lub pulpitowym (il. 1, 19).

1. Miejscowość, gmina, województwo S T A R A Ł O M N I C A gm. Bystrzyca Kłodzka woj. wałbrzyskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p. w. ŚW. MAŁGO- RZATY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C. d. tekstu rubryki 13 Opis.
--	--	---

Wnętrze

Prezbiterium oświetlono jednym oknem w elewacji północnej, zamkniętym łukiem odcinkowym i znajdującym się w rozglifionej od wewnątrz niszy okiennej także o łuku odcinkowym (il. 17, 21). Wnętrze niskiego chóru jest wyniesione w stosunku do nawy wysokość na jednego stopnia (ok. 20–30 cm), wykreślonego liniami wklęsło-wypukłymi. Prezbiterium wyodrębniono też tęczą o nieco spłaszczonym łuku i nakryto sklepieniem krzyżowo-żebrowym z żebrami ukrytymi w sztukateryjnych wałkach. Żebra sklepienne oparte na kamiennych konsolach o czworobocznym przekroju, zwężających się ku dołowi. (il. 21–23). W północnej ścianie prezbiterium przepruto drzwi do zakrystii, a w południowej — otwór wejściowy wiodący do dwukondygnacyjowej przybudówki z oratorium. W tej też ścianie umieszczono na wprost okna obecnie przeszklone, okno oratorium zamknięte łukiem odcinkowym (il. 21, 24). Wystrój wnętrza prezbiterium tworzą sztukaterie i współcześnie przemalowana polichromia w stylu neobarokowym oraz kamieniarka. Żebra sklepienne ukryto w sztukateryjnych wałkach z liści akantu przewiązanych taśmą, a sztukateryjny zwornik sklepienny uzyskał kształt rozety z wirowo ułożonymi płatkami. Łuk tęczowy od strony prezbiterium zaopatrzono w kamienne cokoły (zdobione motywem diamentowych boni), ku którym spływają krańce sztukateryjnej listwy z motywem jajownika (il. 26). Niszę okna oświetlającego prezbiterium i okno oratorium ujęto sztukateryjnym obramieniem z jajownikiem? lub astragalem? (il. 21, 24). Przemalowaną współcześnie polichromię sklepienia tworzą cztery medaliony z wizerunkami Chrystusa i świętych ujęte graficznie przedstawionymi liśćmi akantu. Dodatkową, podobnie malowaną dekorację stanowią stylizowane motywy zdobnicze (il. 21, 23–24). Otwory wejściowe w ścianach prezbiterium ujęto kamiennymi obramieniami z czterema uszakami (il. 25). Zachował się też dwuramienny, kamienny, gotycki portal wiodący z prezbiterium do wieży (il. 27).

N a w a oświetlona została regularnie rozłożonymi oknami termalnymi, usytuowanymi w górnych partiach ścian oraz umieszczonymi w osiach okiennych małymi oknami o łuku odcinkowym doświetlającymi część nawy pod chórem (il. 28). Otwory umieszczono w jednostronnie rozglifionych niszach (il. 33). W południowej ścianie przepruto asymetrycznie boczny otwór wejściowy

(il. 15). Pobielone ściany nawy pozbawiono artykulacji, ale ozdobiono skromnymi sztukateriami oraz polichromią. Sztukaterie na łuku tęczowym uzyskały formę pasa dekorowanego motywem jajownika, rozdzielonego prostymi, kamiennymi przewiązkami u podstawy archiwolty. Z kolei nisze okienne ujęto obramieniami takimi jak w prezbiterium (il. 33).

Polichromią wypełniono ścianę nawy z łukiem tęczowym oraz boczne jej ściany. Nad łukiem tęczowym namalowano naścienny obraz przedstawiający Świętą Rodzinę ujęty malowanymi, dekoracyjnymi ramami i flankowany dwiema postaciami aniołów (il. 20). Okienne ściany nawy ozdobiono dekoracyjnym szlakiem poprowadzonym u podstawy faset oraz czterema naściennymi obrazami z przedstawieniami Zwiastowania, Koronacji Marii, św. Floriana i św. Huberta, ujętymi prostymi ramami (il. 28, 30). Sztukateriami i polichromią wypełniono także płaszczyznę stropu z fasetami. Strop głównej części korpusu nawowego ozdobiono wczesnobarokowym, sztukateryjnym kartuszem ujmującym otwór w suficie (il. 31–32). W układzie malowideł zaznaczono odrębność głównej części nawy i jej partii nad chórem (il. 28). Nad nawą wydzielono ozdobnym szlakiem o motywach roślinnych wydłużoną płaszczyznę stropu, w ramach której rozmieszczono wspomniany powyżej kartusz flankowany przez dwa owalne plafony ze scenami Nawiedzenia i Ucieczki do Egiptu, ujęte dekoracyjnymi, malowanymi ramami. W obrzeżny szlak ujmujący tę część stropu włączono dziesięć medalionów, cztery narożne, owalne z wizerunkami ewangelistów oraz sześć kolistych z przedstawieniami odnoszącymi się do Starego i Nowego Testamentu oraz kultu maryjnego (arka, piec, ozdobny wazon z liliami, monstrancja, kielich z hostiami, zwierciadło) (il. 30–31). Z kolei drugi, mniejszy prostokąt stropu nad chórem wydzielono podobnym, dekoracyjnym szlakiem także z dziesięcioma medalionami, w tym czterema owalnymi, wypełnionymi wizerunkami Dawida, św. Cecylii, św. króla z atrybutem w postaci zamku na górze, św. biskupa z kluczem i rybą. W pozostałych kolistych medalionach zawarte przedstawienia symboliczne (il. 28). W zachodnią część nawy wbudowano prostokątny, głęboki, drewniany chór muzyczny (il. 34–35). Oparto go na dwóch rzędach drewnianych słupów. Słupy ukształtowano jako ustawione na prostopadłościennych, wysokich cokołach, krępe z czworobocznym, wybrzuszonym trzonem oraz z uproszczoną, stylizowaną głowicą. Pomiędzy słupami i podciągami umieszczono imposty w formie krótkich belek zwężanych profilowaniem ku dołowi (il. 35).

Chór muzyczny otrzymał pełną, drewnianą balustradę z zewnątrz otynkowaną i pokrytą dekoracyjną, neobarokową polichromią z motywami roślinnymi (il. 34). Spód chóru muzycznego obito dyktą i pomalowano. Przy pomocy listew wykonano podział kasetonowy. Pola kasetonów i styki listew podkreślono zdobnymi, drewnianymi rombami (il. 34–35).

Wnętrze w przyziemiu w i e ż y , dostępne z zewnątrz (dawniej też z prezbiterium) nakryte jest sklepieniem krzyżowym (il. 9, 36–38). Z a k r y s t i a sąsiadująca od północy z prezbiterium osłonięta jest sklepieniem kolebkowym z parami podciętych lunet i oświetlona dwoma oknami w ścianie północnej (il. 39) W ścianie południowej — wejście do prezbiterium, a we wschodniej — do przybudówki przylegającej do zakrystii i prezbiterium od wschodu. Wszystkie otwory prostokątne, umieszczone w niszach okiennych o łuku odcinkowym. Do zakrystii i prezbiterium przylega d o b u d ó w k a wypełniona dwoma wnętrzami ze sklepieniami odcinkowymi oraz wnęką kapliczną nakrytą drewnianym sklepieniem kolebkowym (il. 6, 16). Od południa z prezbiterium sąsiaduje dwukondygnacyjowa p r z y b u d ó w k a z kruchtą w przyziemiu i oratorium na piętrze. Kruchta nakryta stropem z fasetami oświetlona jednym oknem w ścianie południowej. Tu też przepruto otwór wejściowy. Wszystkie otwory prostokątne, umieszczone w niszach okiennych o łuku odcinkowym. Oratorium na piętrze nakryte stropem z sufitem, otwarte ku prezbiterium oknem o łuku odcinkowym, oświetlone dwoma, prostokątnymi oknami w ścianie południowej, umieszczonymi w niszach zamkniętych łukami odcinkowymi. I w końcu k r u c h t ę przed fasadą kościoła wypełniono wnętrzem flankowanym dwoma biegami klatki schodowej, nakrytym stropem z fasetą i oświetlonym dwoma prostokątnymi oknami. We wschodniej ścianie kruchty, a zachodniej elewacji nawy znajduje się kamienny, uszakowy portal, noszący ślady przeróbek (il. 40).

Elewacje

Elewacje p r e z b i t e r i u m w większości zasłonięte. Widoczne tylko górne części bezokiennej elewacji wschodniej i okiennej, północnej (il. 6, 16). Elewacja północna rozcłonkowana podziałem ramowym i zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Elewacja wschodnia z oknem o łuku odcinkowym, ujęta podziałem ramowym, zwieńczona półkolebkowym, sklepieniem z desek stanowiącym oparcie dla połaci dachu (il. 17). Płaszczyzny elewacji pokryte tynkiem nakrapianym, wyrównującym różnicę kilku centymetrów pomiędzy ścianą a tynkowym podziałem ramowym.

Elewacje n a w y pokryte tynkiem nakrapianym, wyrównującym różnicę kilku centymetrów pomiędzy ścianą a tynkowym podziałem ramowym. Fasada

nawy (elewacja zachodnia) widoczna tylko częściowo, poprzedzona kruchtą zwieńczona jest trójkątnym szczytem. W osi elewacji rozcłonkowanej podziałem ramowym i profilowanym gzymsem koronującym termalne okno oświetlające chór, umieszczone nad kruchtą. Elewacja zwieńczona trójkątnym szczytem z dwoma okulusami. (il. 1, 19). Boczna, południowa elewacja nawy pięciosiowa z wysoko umieszczonymi oknami termalnymi (il. 11, 13–14). W osi elewacji prostokątny otwór wejściowy z nadświetlem o łuku odcinkowym. W dwóch skrajnych osiach okiennych małe okna o łuku odcinkowym. Elewacja rozcłonkowana podziałem ramowym i zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Portal w kamiennym, uszakowym obramieniu ze skrajną listwą (il. 15). Okna w tynkowych opaskach. W podział ramowy włączony współczesny zegar słoneczny. W elewacji wmurowane epitafia i płyty nagrobne. Podobnie prezentuje się północna, boczna elewacja korpusu nawowego, również pięciosiowa, ale pozbawiona otworu wejściowego (il. 16, 18).

Dolna część pięciokondygnacyjowej w i e ż y jest czworoboczna, zasłonięta częściowo od zachodu dwukondygnacyjową przybudówką z oratorium. W południowej elewacji wieży przepruto prostokątny otwór wejściowy bez obramienia, wiodący do wnętrza. We wschodniej elewacji wieży — przebudowana, gotycka, głęboka, rozglifiona nisza okienna o lekko zaostrowym łuku zawierająca wąskie okno o łuku pełnym (il. 8). Naroża dolnej części wieży podkreślone wąskimi listwami, a ścięte jej narożniki nakryte dwupołaciowymi daszkami (il. 7). Górna, ośmioboczna, wyższa i smuklejsza partia wieży przepruta jest dwoma okienkami, jednym wąskim o łuku ostrym i drugim kwadratowym. Naroża podkreślono listwami. Ostatnią kondygnację wydzieloną profilowanymi gzymсами przepruto czterema prostokątnymi oknami, a pozostałe cztery ściany tej kondygnacji wieży ożywiono prostokątnymi blendami (il. 7, 11). Wieżę nakrywa hełm z latarnią. Ośmiopółaciowa, dolna spłaszczona część baniastego hełmu zbudowana z krążyn i obita blachą zwieńczona profilowanym gzymsem. Latarnia ośmioboczna, tworzona przez osłonięte blachą proste, drewniane słupy. Ponad nimi drewniany, profilowany gzymś koronujący. Zwieńczenie hełmu baniaste, zaopatrzone w iglicę i gałkę (il. 12).

Zachodnia elewacja z a k r y s t i i bezokienna, rozcłonkowana podziałem ramowym. Podobną artykulację ma północna elewacja zakrystii przepruta dwoma prostokątnymi oknami w tynkowych opaskach. Płaszczyzny elewacji pokryte tynkiem nakrapianym (il. 16). Północna elewacja d o b u d ó w k i przy zakrystii i prezbiterium włączona do elewacji zakrystii, a wschodnia, rozcłonkowana podziałem ramowym, przepruta nieregularnie rozmieszczonymi otworami, wąskim wywietrznikiem bez obramienia, prostokątnym wejściem i oknem oraz arkadą wnęki kaplicznej o spłaszczonym łuku.

1. Miejscowość, gmina, województwo S T A R A Ł O M N I C A gm. Bystrzyca Kłodzka woj. wałbrzyskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p. w. ŚW. MAŁGÓ- RZATY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C. d. tekstu rubryki 13 Opis, 22 Bibliografia, spis ilustracji
---	--	---

Wszystkie otwory ujęto tynkowymi opaskami. Elewacje dwukondygnacyjnej przybudówki przy prezbiterium ozdobiono kamieniarką. Frontową, dwuosiową, elewację południową, rozczłonkowano podziałem ramowym i zwieńczono profilowanym gzymsem koronującym. Główne, prostokątne wejście ujęte kamiennym, prostym obramieniem, prostokątne okna w czterouszakowych, kamiennych obramieniach ze skrajną listwą. Zachodnia, boczna elewacja przybudówki bezokienna, ma artykulację jak frontowa. Skromniej przedstawia się natomiast wystrój pozbawionych artykulacji elewacji kruchty przed fasadą kościoła. W elewacji frontowej otwór wejściowy o łuku koszowym umieszczony w podobnie zamkniętej niszy, flankowany przez dwa prostokątne okna. W elewacjach bocznych dwa skrajnie umieszczone otwory wejściowe o łukach koszowych.

Wypożyczenie

Wypożyczenie kościoła pochodzi z XV w. oraz głównie XVII i XVIII w. Tworzą go m.in. barokowo-rokokowe ołtarze, ambona, prospekt organowy oraz zespół rzeźb i olejnych obrazów. Zachowana stylowa stolarka okienna (neogotycka) i drzwiowa (drzwi płycinowe) (il. 33). W nadświetlu portalu w południowej elewacji nawy, w oknach zakrystii oraz w oknach aneksu z oratorium zachowały się proste przewlekane kraty (il. 10, 15).

Instalacje

Odgromowa i elektryczna

Bibliografia

- Prace konserwatorskie na terenie województwa wrocławskiego w latach 1945–1968*, Wrocław 1970, s. 37.
- Prace konserwatorskie na terenie województwa wrocławskiego w latach 1969–1973*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 99.
- Prace konserwatorskie na terenie województwa jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego wrocławskiego, w latach 1974–1978*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1985, s. 115.
- Rybka-Ceglecka I., Boguszewicz M., Wiśniewska D., *Studium środowiska kulturowego gminy Bystrzyca Kłodzka, woj. wałbrzyskie*. ROŚiOŚK Wrocław 1995, s. 225–227.
- Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 15, Kotlina Kłodzka i Rów Górnej Nysy*, Wrocław 1994, s. 405.

Spis ilustracji

1. Kościół, widok od południowego zachodu.
2. Rzut poziomy kościoła.
3. Plan orientacyjny, reprodukcja fragmentu mapy w skali 1 : 100 000.
4. Rzut poziomy kościoła (z rozwarstwieniem).
5. Plan sytuacyjny, reprodukcja rysunku w skali 1 : 1250.
6. Kościół, (prezbiterium), widok od wschodu.
7. Kościół (prezbiterium i wieża), widok od północnego wschodu.
8. Kościół, okno we wschodniej elewacji wieży.
9. Kościół, dwukondygnacyjny aneks przy prezbiterium widok od południowego zachodu.
10. Kościół, dwukondygnacyjny aneks przy prezbiterium widok od południa.
11. Kościół, elewacja południowa i wieża, widok od zachodu.
12. Kościół, hełm wieży.
13. Kościół, południowa elewacja nawy, widok od południowego wschodu.
14. Kościół, południowa elewacja nawy, widok od południa.
15. Kościół, portal w południowej elewacji nawy, widok od południa.
16. Kościół, widok od północnego-wschodu.
17. Kościół, okno w północnej ścianie prezbiterium.
18. Kościół, północna elewacja nawy, widok od północnego-wschodu.
19. Kościół, elewacja frontowa, widok od południowego zachodu.
20. Kościół, prezbiterium, widok z nawy w kierunku wschodnim.
21. Kościół, sklepienie prezbiterium, widok w kierunku wschodnim.
22. Kościół, spływ żebra sklepienia w północno-wschodnim narożniku prezbiterium.
23. Kościół, fragment sklepienia prezbiterium.
24. Kościół, prezbiterium, ściana południowa z oknem oratorium, widok w kierunku południowo-wschodnim.
25. Kościół, portal w południowej ścianie prezbiterium, widok w kierunku południowo-wschodnim.
26. Kościół, fragment dekoracji łuku tęczowego od strony prezbiterium.
27. Kościół, gotycki portal w prezbiterium.
28. Kościół, nawa, widok z prezbiterium w kierunku zachodnim.
29. Kościół, widok z chóru muzycznego ku nawie i prezbiterium, widok w kierunku wschodnim.
30. Kościół, polichromowany strop nawy.
31. Kościół, fragment polichromowanego stropu nawy.
32. Kościół, sztukateryjny kartusz na stropie nawy.
33. Kościół, okno nawy.
34. Kościół, chór muzyczny w nawie, widok w kierunku zachodnim.
35. Kościół, fragment słupa wspierającego chór muzyczny.
36. Kościół, gotyckie okno w przyziemiu wieży.
37. Kościół, okno w przyziemiu wieży.
38. Kościół, sklepienia przyziemia wieży.
39. Kościół, zakrystia, widok w kierunku wschodnim.
40. Kościół, portal w kruchcie przed fasadą, widok w kierunku wschodnim.

1. Miejscowość

S T A R A Ż O M N I C A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
p.w. ŚW. MAŁGORZATY

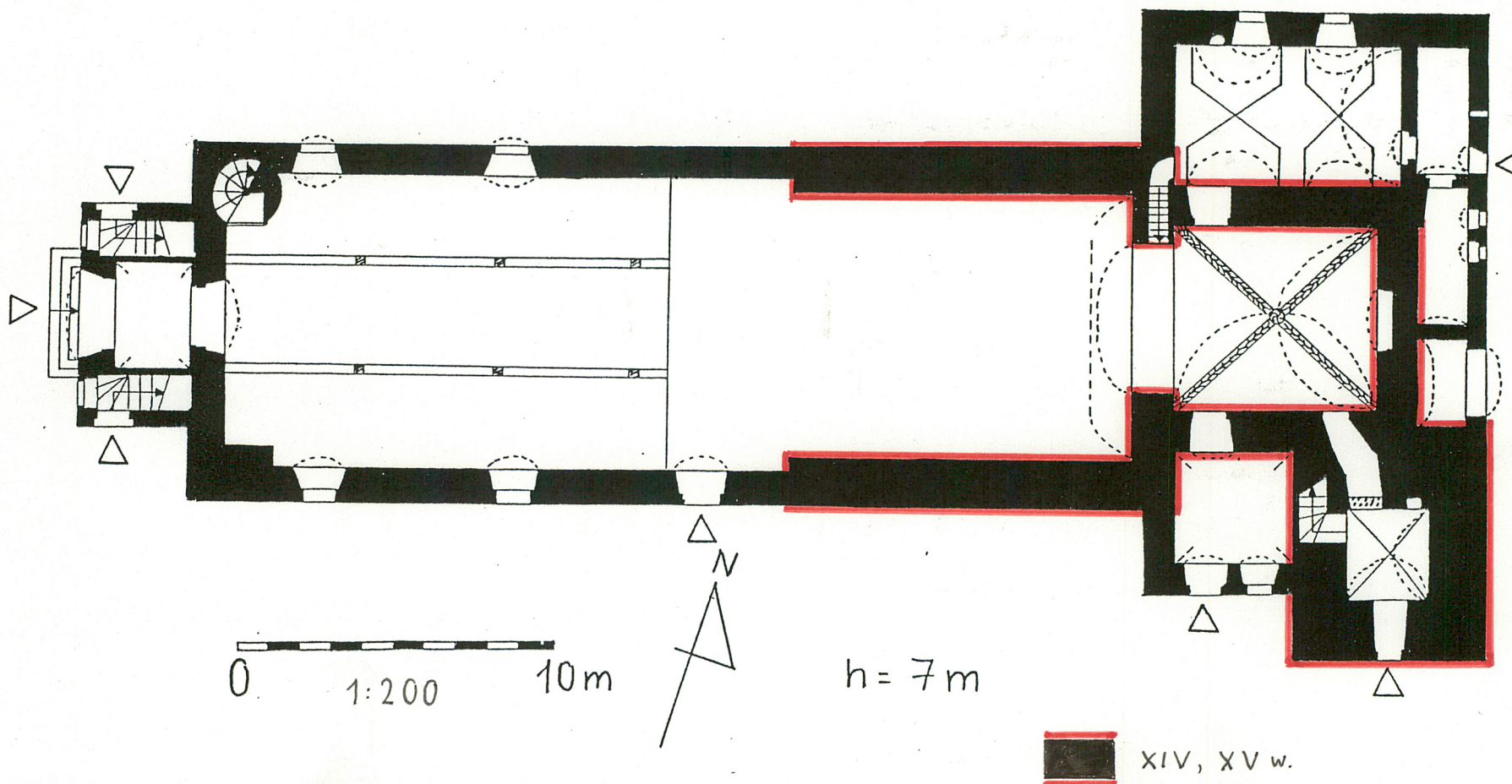
3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

rysunki, fotografie

4.

44,50 m

20,50 m

XIV, XV w.

Wkl

I. Rybka-Ceglecka, X, 1997

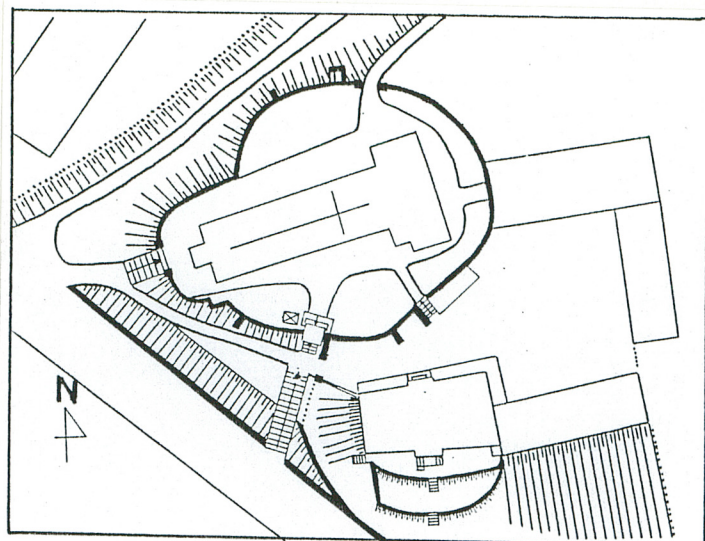
imię, nazwisko, data

Miejsce przechowywania negatywów:

wzg środa śl 589-91 - 5000 szt

Wzór ODZ 1978 r.

5.

0 20 40 60 m

6.

7.

8.

9.

1. Miejscowość

STARA ŁOMNICA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOSCIÓŁ PARAFIALNY
p.w. ŚW. MAŁGORZATY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

fotografie

Wkładkę założył: I. Rybka-Ceglecka
X.1997 Imię, nazwisko

Miejsce przechowywania negatywów:

wzg łożda 1 589-91 - 5000 szt

1978 r.

15.

16.

17.

18.

19.

1. Miejscowość

S T A R A Ł O M N I C A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
p.w. ŚW. MAŁGORZATY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

fotografie

20.

21.

22.

23.

24.

Wkładkę założył:

I. Rybka-Ceglecka, X.1997

Imię, nazwisko, data

Miejsce przechowywania negatywów:

wzg ńroda śl 589-91 - 5000 szt

Wzór ODZ 1978 r.

25.

26.

27.

28.

29.

1. Miejscowość S T A R A Ł O M N I C A	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. ŚW. MAŁGORZATY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) fotografie
--	---	--

30.

31.

32.

33.

34.

Wkładkę założył: I. Rybka-Ceglecka, X. 1997
Imię, nazwisko, data

Miejsce przechowywania negatywów:

wzg ősroda ősł 589-91 - 5000 szt

35.

36.

37.

38.

39.

40.

